

ROMANCE DOS DOUS XOSÉS

Entraron os tres Reis Magos
polos portos de Galicia,
atrás deixaban Castela
despois dunha longa vía.
Cando ao Cebreiro chegaron
o día enfuscando ía
e dispuxeron quedar
na pousada do Elías.
Descansaron toda a noite
en leitos de sabas finas,
e de novo cabalgaron
ao riscar o novo día.
Por engrobas e vagantas
alancaban e corrían
pensando chegar a Sarria
mellor canto máis axiña.
Aló a medio camiño,
cando non o presentían,
mestos nubeiros no ceo
taparon as boas vistas.
Entraron na vila murchos
pois perderan a estrela
que cada noite marcaba
unha rota clara e nidia
cara o berce do Meniño.
Cando arrinca o novo día,
desnortados preguntaban

ónde o bon Deus nacería;
ninguén lles daba resposta,
porque ninguén o sabía.
A Samos razón mandaron
ata os monxes da abadía
por se alguén alí soubera
iso que saber querían.
Entón falou o abade,
que todos por sabio tiñan,
e dixo que só Santiago
digna do evento sería.
Tanta realeza xunta
endexamais ninguen vira,
que ben cabalgan os tres
cando a Compostela ían.
Moito agasallo levaban,
mais mouro o ceo seguía
mentres eles avanzaban
tan mouro máis non podía.
Despois de dúas xornadas
a gran capital xa vían
e ao fin os seus pés pisaron
as rúas que os marabillan.
Cara o Hostal raudos marchan
pois coidaban que María
en pazo tan principal
apousento tomaría.

Grande sorpresa houberon
ao ver que ninguén había
dos que eles contaban ver.
Norearon pola vila
na procura do misterio,
mais ninguén resposta tiña.
Acudiron aos máis doctos
entre toda a burguesía,
maxistrados e prelados,
doutores de gran valía.
Desvelos foron en van,
pois nin un deles ouvira,
nin de seu nin de segundos,
tamaña nova na vida.
Coa vista fita no chan ,
magoados os reis platican
en busca de solución
para a súa travesía.
O que chaman Baltasar
propón tentar outra vila
e sentenciaron Coruña,
por ser a máis distinguida.
Unha vez foron chegados
buscaron con gran porfía,
pero tampouco atoparon
o tesouro que querían.
Vencidos por tanto entorto,
xa pensan deixar Galicia

para mirar noutras terras
a quen render pleitesía.
Cara as Asturias cabalgan
deixando atrás freguesías
que un comiño lles importan.
De pronto os cabalos rinchan
e senten augas soar
baixo unha ponte belida
a dous palmos do camiño.
Alí mesmo nunha ermida
o Santo Alberte sonado
reparte a todos ledicia,
á beira do río Parga.
Aínda que a noite arrepía
e o lobo oubea ao lonxe,
do fervor coa ousadía,
acceden ao templo sacro
e alí unha oración dicían:
“Santo Alberte nomeado,
escóitanos unha miga
e axúdanos nesta hora
de coita e de lacería,
pois perdemos o camiño,
pois quedámonos sen guía”.
Tan axiña como saen,
vede qué gran marabilla,
ábrese un claro no ceo,
e a súa estrela escintila.

Ceibaban as tres coroas
polo aire coa alegría
de sabérense escoitados
dun santo de tal valía,
e agora xa todos senten,
estar moi preto o gran día.
Un abeiradoiro atopan
alí ao rente da ermida
para pasar toda a noite
cercados de mestas silvas.
A estrela dálles calor
e o santo fai de vixía
naquelas horas de lobos,
naquela noite tan fría.
Dende os rueiros de Roca
pola mañá na hora prima,
resoa o canto do galo
para erguerse a comitiva.
Ollan o ceo sereno
en busca da súa guía,
que loce tan grande e clara
como nunca antes a viran.
Estaba agora tan baixa
que as arbres tocar quería.
Cando os Magos están prestos
a estrela máis relocía
e alumeaba o camiño,
senalando a travesía

sempre á beira daquel río.
Atrás van quedando en liña
Baamonde, Bóveda, Pacios
e dende as Pontes de Arriba
Illán, Castro e máis Viris.
Aló cara o mediodía
entrados son en Begonte:
que ledicia para a vista
as verdes veigas do Ladra
e as arboredas que as inzan
todo ao seu arrededor!
Ao pouco de estar alí
senten voces que os chaman
con musical harmonía.
Enfeitizados acoden
os tres Reis con cortesía
e atopan ao pé dun freixo
dous pastores que os vixían.
—Quen sodes vós meu señor?
o rei Melchor inquiría.
—Un servo de Deus eu son
para vos servir neste día.
—Se andiveras con ovellas,
pastor ser ben poderías.
—Pastor abofé que son,
mais non dos que o gando guían.
—Se o enigma non me clarexas,
matinarei todo o día.

—Para abreviar, Maxestades,
o meu nome vos diría,
se escoitar a ben o tedes.
Todos Xosé me dicían,
Xosé Domínguez Guizán;
desta nobre freguesía
pastor hai un tempo fun.
Cando tales verbas ouvían,
axeonllábanse os Reis,
e as mans de Xosé pedían
para aos seus beizos levar.
Bágoas de emoción corrían
polas meixelas reais,
en tanto o outro pastor
con beatitude sorría.
Aquí falou Baltasar,
escoitade o que dicía:
—Ti que aí estás agachado,
achégate axiña aquí
pois es un ser singular
que en todo Oriente se admira.
Xosé Rodríguez Varela,
o teu nome eu xa sabía
pola sona dese arte,
con que ao belén deches vida.
Aquí calou o Rei Mago
e, aínda que en claro día,
de novo a estrela baixou

pousándose na herba fría.
Diante dos tres, abraiados,
a súa forma perdía
e en carro se transformaba:
carro de luz que lucía
con mais esplendor que o sol.
A el os Xosés subían
de regreso á súa morada
no máis alto construída
para non morrer xamais.
Ao cabo dunha migniña,
xa da visión recobrados,
isto os tres Reis dicían:
—Finaron as nosas coitas,
as desventuras son idas,
xa chegamos a Begonte,
xa chegou o gran día,
de agasallar a Xesús
e renderlle pleitesía
no seu belén celebrado,
que é do orbe marabilla.
Grazas aos dous Xosés,
e a toda esa gran familia
dos begontinos que soñan
dos begontinos que miran
por enriba das fronteiras
cantando á paz neste día.